

Nr 90

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(5:e avd.)

I propositionen nr 120 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för den 15 mars 1957, föreslagit riksdagen att *dels* godkänna de i bilagan till statsrådsprotokollet i ärendet upptagna förslagen om placering i lönegrad av vissa tjänster m. m., *dels* godkänna övriga i statsrådsprotokollet berörda förslag, *dels* bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för förslagens genomförande fr. o. m. den 1 juli 1957, *dels* bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga av förslagen betingade ändringar i vederbörliga personalförteckningar, *dels* bemyndiga Kungl. Maj:t att för budgetåret 1957/58 medge de överskridanden av maximerade anslag och anslagsposter, som kan föräntas av vad sålunda föreslagits, *dels* bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga av förslagen betingade ändringar i med stöd av riksdagens beslut utfärdade avlönings- och pensionsförfattningar, *dels* godkänna de framlagda grunderna för en friare lönesättning för högskoleutbildad teknikerpersonal, *dels ock* bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda de närmare föreskrifter, som må finnas erforderliga för ett genomförande härav.

Propositionen

I propositionen framlägges förslag till ändrad lönegradsplacering av tjänster på grundval av överenskommelser, som efter förhandlingar träffats med personalens huvudorganisationer. Förslagen avser bl. a. docenter, landsfiskaler, lantmätare, tullförvaltare, trafikanstaltsföreståndare vid kommunikationsverken, ordinarie folkskollärare samt vissa övnings- och yrkeslärare, viss arbetsledarpersonal, personal i bevakning och arbetsdrift vid fångvårdsanstalterna, viss personal inom sjukvårdsområdet, tjänstemän i nuvarande 11 lönegraden med arbetsledande eller i övrigt särskilt kvalificerade uppgifter ävensom telefonistpersonal vid televerket. Förslagen, som förutsatts skola genomföras fr. o. m. den 1 juli 1957, beräknas medföra en årlig kostnadsökning för löner på omkring 23 miljoner kronor.

I propositionen framlägges vidare förslag rörande en friare lönesättning för högskoleutbildad teknikerpersonal.

Vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor i årets statsverksproposition (bil. 2, s. 2) omnämndes, att förhandlingar angående s. k. B-frågor, d. v. s. förslag som beträffande vissa tjänster eller grupper av tjänster avser omprövning av normerna för lönegradsplaceringen, hade upptagits med personalorganisationerna i samband med de då nyligen avslutade förhandlingarna om en löneplansrevision. Överenskommelse hade härvid — under förbehåll för Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande — träffats om ändrad lönegradsplacering för vissa tjänster och grupper av tjänster. Förhandlingsöverenskommelsen innebar emellertid vidare, att lönegradsplaceringen för vissa ytterligare grupper skulle efter kompletterande undersökningar upptagas till behandling inom sådan tid, att resultatet kunde redovisas för årets riksdag under dess vårsession. Med hänsyn härtill samt till att nyssnämnda överenskommelse träffats så sent som den 14 december 1956 framhölls, att samtliga förslag till lönegradsändringar, som innebar ändrade normer för lönegradsplacering, syntes böra anmälas senare under riksdagen. Häremot har riksdagen inte haft något att erinra (SU 14, rskr 14).

Ifrågavarande kompletterande undersökningar har under de gångna månaderna utförts inom civildepartementet. Efter förhandlingar med Statstjänarkartellen, Statstjänstemännens riksförbund, Sveriges akademikers centralorganisation och Tjänstemännens centralorganisation har härefter den 4 mars 1957 — under förutsättning av Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande — med dessa organisationer träffats överenskommelse beträffande ändrad lönegradsplacering för vissa tjänster och grupper av tjänster, vilka icke omfattas av den förut nämnda överenskommelsen av den 14 december 1956.

I ett sammanhang anmäles nu de förslag rörande lönegradsändringar, om vilka överenskommelse föreligger. Förslagen, som avses skola genomföras fr. o. m. den 1 juli 1957, har sammanfattats i en tabellsammanställning, vilken såsom bilaga fogats till statsrådsprotokollet i detta ärende. Beträffande bilagans uppställning och innehåll får utskottet hänvisa till statsrådsprotokollet, s. 3—11 samt 37—52. I fråga om vissa i detta sammanhang framställda förslag, om vilka förhandlingar med personalorganisationerna ej ägt rum, får utskottet likaledes hänvisa till statsrådsprotokollet, s. 11 och 12.

Departementschefens anförande i förevarande del återfinnes på s. 12 och 13 i statsrådsprotokollet, till vilka utskottet ävenledes får hänvisa.

I fråga om friare lönesättning för högskoleutbildad teknikerpersonal redogöres i statsrådsprotokollet för ett av den s. k. civilingenjörsutredningen framlagt förslag och däröver avgivna remissyttranden. Härutinnan liksom beträffande departementschefens anförande i denna del får utskottet hänvisa till statsrådsprotokollet, s. 13—36.

Motioner

I förevarande sammanhang har utskottet till behandling förehaft

dels en vid riksdagens början av fröken *Elmén m. fl.* väckt motion (II: 151), vari hemställts att riksdagen måtte fatta beslut om inplacering av manliga och kvinnliga yrkeslärare vid statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården i lönegrad 21;

dels ock följande i anledning av förevarande proposition väckta motioner, nämligen

motionerna inom första kammaren av herr *Bengtson m. fl.* (I: 463) och inom andra kammaren av fröken *Elmén m. fl.* (II: 587), i vilka hemställts att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 120 beslutar i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t vid kommande förhandlingar med vederbörande personalorganisationer rörande löneställningen för vaktfruar vid fångvårdsanstalterna och sköterskor vid sinnessjukhusen måtte pröva löneställningen med utgångspunkt från likalönsprincipen;

motionerna inom första kammaren av herr *Arrhén* och fru *Sjöström-Bengtsson* (I: 480) samt inom andra kammaren av fröken *Karlsson m. fl.* (II: 601), i vilka hemställts, *dels* att riksdagen i samband med behandling av prop. nr 120 måtte uttala, att det förhållandet, att Kungl. Maj:t nu tillsatt en utredning om ett modifierat klasslärarsystem i folkskolans och enhetsskolans högre klasser, ej får påverka vare sig de förutsättningar i lönehänseende, som angåvos i prop. 1954: 149, eller de krav på högre kompensation för berörda lärarkategori, som senare rests, vid den framtida utformningen av lönesättningen för redan vidareutbildade folkskollärare eller för folkskollärare, som på 1954 års villkor i år eller i fortsättningen visa sig beredda att genomgå erbjuden vidareutbildning enligt 1954 års bestämmelser, *dels ock* att riksdagen måtte uttala sig för att en framtida lönesättning för omnämnda lärarkategori göres retroaktivt från 1 januari 1957;

motionen inom första kammaren av herr *Sigfrid Larsson* (I: 481), vari hemställts att riksdagen måtte besluta, att de elva tjänsterna såsom överkonstapel vid fångvårdens jordbruksdrift måtte erhålla placering såsom jordbruksföreståndare (10) respektive trädgårdsmästare (1) i lönegrad A 11;

motionen inom andra kammaren av herr *Bengtsson* i Göteborg *m. fl.* (II: 602), vari hemställts att riksdagen i samband med behandling av proposition nr 120 måtte uttala, *dels* att förslag snarast möjligt bör framläggas till en definitiv lösning av anställningsformerna för i motionen berörd personal, *dels* att tidigare fastlagda relationer i fråga om arvodesbeloppens storlek bör återställas och *dels* att befattningshavarna om möjligt bör erhålla skälig kompensation för den nuvarande anställningsformens otrygghet och avsaknaden av bl. a. pensionsförmåner.

I fråga om motiveringen för berörda motionsyrkanden får utskottet hänvisa till motionerna II: 151, II: 587, I: 480, I: 481 och II: 602.

Utskottet

I samband med de i december 1956 slutförda förhandlingarna om en löneplansrevision för statstjänstemän och därmed i lönehänseende jämställda befattningshavargrupper träffades överenskommelse med personalorganisationerna jämväl om ändrad lönegradsplacering för vissa tjänster och grupper av tjänster. Härvid förutsattes emellertid att lönegradsplaceringen för vissa ytterligare grupper skulle efter kompletterande undersökningar upptagas till behandling inom sådan tid att resultatet kunde redovisas för 1957 års riksdag under dess vårsession. Sedan dylika undersökningar verkställts och överenskommelse träffats, redovisas i den nu föreliggande propositionen i ett sammanhang de förslag till lönegradsändringar om vilka överenskommelse sålunda föreligger. Överenskommelserna — som träffats under förbehåll för Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande — har godtagits av Kungl. Maj:t, och i propositionen föreslås att de måtte godkännas även av riksdagen. Kungl. Maj:ts förslag i detta hänseende har sammanfattats i bilaga till statsrådsprotokollet i ärendet, till vilken utskottet får hänvisa. Dessutom innefattar propositionen vissa lönegradsförslag m. m., som inte varit föremål för förhandlingar med personalorganisationerna. Slutligen framlägges förslag till grunder för en friare lönesättning för högskol utbildad teknikerpersonal.

Vad först angår det avsnitt av propositionen, som avser lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m., får utskottet framhålla, att de av riksdagen numera godkända grunderna för en löneplansrevision för statstjänstemän m. fl. omedelbart aktualiserat frågan om vissa jämkningar i lönegradshänseende, bl. a. på grund av den sammanslagning av lönegrader som genomförts. En del av de nu föreliggande lönegradsförslagen är sålunda en direkt följd av löneplansrevisionen. Beträffande andra av dessa förslag är sambandet med den nya löneplanens konstruktion visserligen inte lika omedelbart, men dessa förslag har å andra sidan så nära anknytning till den genomförda omläggningen i stort, att det framstår som naturligt att de framförts i detta sammanhang, detta jämväl med beaktande av yrkanden från verksamheter och personalorganisationer. Även om det nu föreliggande förslaget kommit att innebära uppflyttning av ett betydande antal tjänster och sålunda medför en avsevärd kostnadsökning för löner har utskottet likväl inte funnit anledning framställa någon invändning mot de träffade överenskommelserna.

Vid sin granskning av detaljerna i de i bilagan till statsrådsprotokollet framlagda lönegradsförslagen har utskottet funnit anledning till särskilt uttalande endast i följande hänseenden i anslutning till i ärendet väckta motioner.

Beträffande *fångvårdsanstalterna* avser Kungl. Maj:ts förevarande förslag personal i arbetsdrift och i bevakning. I fråga om arbetsdriften föreslås emellertid lönegradsuppflyttning från lönegrad 14 (A 9) till lönegrad 16

(A 11) endast för yrkesmästare i verkstadsdrift, medan de i jordbruksdrift verksamma överkonstaplarna i lönegrad 14 (A 9) skulle kvarstå i oförändrad lönegrad ehuru med tjänstebenenämningen ändrad till förste förman. I motionen I: 481 yrkas att riksdagen måtte besluta, att 11 tjänster som överkonstapel vid jordbruksdriften placeras i lönegrad 16 (A 11) under benämningen jordbruksföreståndare respektive trädgårdsmästare. Yrkandet avser 11 i motionen särskilt angivna kolonier.

Enligt vad utskottet inhämtat har frågan om löneställningen för överkonstaplarna i jordbruksdriften ansetts inte äga sådant samband med den speciella frågan om löneställningen för befattningshavarna i verkstadsdriften, att förslag om förhöjd lönegradsplacering för den förra kategorien ansetts böra framställas i detta sammanhang. Då utskottet finner tillräckliga skäl inte föreligga för avsteg från förhandlingsöverenskommelsen på denna punkt, får utskottet avstyrka ifrågavarande motionsyrkande.

Beträffande motionerna I: 463 och II: 587, i vad avser löneställningen för vaktfruar vid fångvårdsanstalterna, återkommer utskottet längre fram i detta yttrande.

I fråga om *ungdomsvårdsskolorna* innebär Kungl. Maj:ts förslag bl. a., att yrkeslärtjänsterna uppflyttas en lönegrad. Detta förslag överensstämmer med det yrkande som framställts i den vid riksdagens början väckta motionen II: 151.

Beträffande *vissa tjänster vid universitet och högskolor m. m.* har departementschefen anfört, att vissa justeringar erfordras av arvodesförmånerna till biträdande lärare och assistenter m. fl. och föreslagit att, därest inte riksdagen har något att erinra däremot, det skall få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela beslut härutinnan. I motionen II: 602 framställles yrkande om att förslag snarast möjligt bör framläggas till en definitiv lösning av anställningsformerna för berörda personal, med återställande av tidigare relationer i fråga om arvodesbeloppens storlek och kompensation för anställningens otrygghet och avsaknaden av pensionsförmåner. Utskottet vill i anledning härav erinra om att 1955 års universitetsutredning jämlikt sina direktiv har att föreslå riktlinjer för bedömningen av olika ämnesgruppers och typämnenas behov av lärarkategorier, i samband varmed även skall göras en översyn av gällande föreskrifter rörande de biträdande lärarna. Enligt vad utskottet under hand inhämtat torde förslag i detta hänseende vara att vänta inom en nära framtid. Det har i anslutning härtill — enligt vad utskottet har sig bekant — förutsatts att en reglering av anställningsförhållandena för den biträdande lärarpersonalen skall kunna komma till stånd fr. o. m. den 1 juli 1958. Då utskottet med hänsyn till det anförda inte anser påkallat att riksdagen i nu förevarande sammanhang gör något uttalande av i motionen II: 602 avsedd innebörd, får utskottet — som ansluter sig till vad departementschefen förordat i fråga om den nu aktuella arvodesregleringen — avstyrka ifrågavarande motionsyrkande.

I fråga om *vissa tjänster vid undervisningsväsendet m. m.* innebär Kungl. Maj:ts förslag bl. a., att de i 21 lönegraden placerade folkskollärartjänsterna

uppflyttas en lönegrad. I samband härmed har överenskommits, att vad som år 1953 avtalats med personalorganisationerna om antalet tjänster i 23 lönegraden för folkskollärare med vidareutbildning — jfr prop. 1954: 149 — skall upphöra att gälla. I motionerna I: 480 och II: 601 erinras om att en utredning numera tillsatts avseende utbildning och rekrytering av lärare på enhetsskolans högstadium och påyrkas, att riksdagen skulle göra ett uttalande angående ifrågavarande utrednings inverkan på de i propositionen 1954: 149 angivna förutsättningarna i lönehänseende och de krav på högre kompensation för berörda lärarkategori som senare rests. Såsom motionärerna framhållit har det förutsatts, att sedan på grundval av berörda utredning — vilken enligt direktiven skall genomföras så skyndsamt som möjligt — ställning tagits till lärarbehovet i olika avseenden, frågan om lönegradsplaceringen för de vidareutbildade lärarna skall upptagas till prövning. Såvitt utskottet kan finna är det med hänsyn till anförda förhållande inte lämpligt att riksdagen i detta sammanhang skulle göra något uttalande i lönefrågan. I anledning av vad i motionerna anförts får utskottet f. ö. fästa uppmärksamheten vid att förslaget om att antalet 23-gradstjänster hädanefter skall bedömas uteslutande från skolorganisatoriska synpunkter ingår som ett led i den med vederbörande personalorganisation träffade överenskommelsen rörande folkskolläraernas lönegradsuppflyttning och sålunda inte är uttryck för något ensidigt ställningstagande från Kungl. Maj:ts sida. Utskottet finner sig med hänsyn till det anförda böra avstyrka de ifrågavarande motionerna.

Slutligen får utskottet uttala sig beträffande den i motionerna I: 463 och II: 587 berörda *likalönsfrågan*. I dessa motioner yrkas att riksdagen måtte anhålla att Kungl. Maj:t vid kommande förhandlingar med personalorganisationerna om löneställningen för vaktfruar vid fångvårdsanstalterna och sköterskor vid sinnessjukhusen måtte pröva löneställningen med utgångspunkt från likalönsprincipen.

Utskottet vill med anledning av det i motionerna framställda yrkandet som sin mening uttala, att utskottet finner det naturligt att i de fall helt likvärdiga arbetsuppgifter utföres av kvinnor och män löneställningen bör vara densamma oberoende av kön. I enlighet härmed förväntar utskottet — utan att därmed vilja föregripa parternas ståndpunktstagande beträffande turordningen för upptagande av aktuella lönegradsfrågor — att de i motionerna framförda synpunkterna kommer under vederbörlig prövning vid kommande förhandlingar. Utskottet föreslår att riksdagen i anledning av motionerna I: 463 och II: 587 i skrivelse till Kungl. Maj:t ger till känna vad utskottet sålunda anför.

Med avseende på i förevarande proposition framställda *andra lönegrads-förslag m. m.* än de i bilagan till statsrådsprotokollet sammanfattade har utskottet funnit sig kunna lämna desamma utan erinran.

De av Kungl. Maj:t i samband med lönegradsförslagen begärda *bemyndigandena* avseende åtgärder för förslagets genomförande, ändringar i personalförteckningarna, överskridanden av maximerade anslag och anslagspos-

ter samt ändringar i avlönings- och pensionsförfattningar tillstyrkes av utskottet.

Vad därefter angår det avsnitt av propositionen, som avser en friare lönesättning för högskol utbildad teknikerpersonal, innebär Kungl. Maj:ts förslag, att med hänsyn till den inom landet förefintliga bristen på högskol utbildade tekniker vissa begränsade åtgärder skulle vidtagas för att förbättra statsförvaltningens möjligheter att konkurrera om högskoleteknikerna. I detta hänseende föreslås, att vederbörande myndigheter erhåller befogenhet att utan hörande av statens befordringsnämnd i viss utsträckning medge tillgodoräkning inom den reglerade befordringsgången av tidigare anställningstid hos icke-statlig arbetsgivare, att kontraktsanställning skall kunna tillämpas för viss högskol utbildad teknikerpersonal med forskningsuppgifter eller därmed närbesläktat högt kvalificerat utvecklingsarbete, under förutsättning bl. a. att motsvarande lönegradsplacerade tjänst vakantsättes och att i förekommande fall tjänsteman avgår från tjänsten, samt att pensionering av kontraktsanställd befattningshavare ej skall ankomma på statsverket utan i mån av behov får ordnas genom vederbörandes egen försorg. Kungl. Maj:ts förslag är närmast föranlett av den s. k. civilingenjörsutredningens överväganden men innebär en icke obetydlig inskränkning i förhållande till de åtgärder som nämnda utredning förordat.

Utskottet finner för sin del tillräckliga skäl vara anförda för de av departementschefen nu förordade åtgärderna och tillstyrker därför ifrågavarande förslag.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

- A. att motionen I: 481 icke må av riksdagen bifallas;
- B. att motionerna I: 480 och II: 601 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;
- C. att motionen II: 602 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;
- D. att riksdagen må
 1. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och motionen II: 151 godkänna de i bilagan till statsrådsprotokollet över civilärenden för den 15 mars 1957 upptagna förslagen om placering i lönegrad av vissa tjänster m. m.;
 2. godkänna övriga i statsrådsprotokollet berörda förslag;
 3. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för förslagens genomförande fr. o. m. den 1 juli 1957;
 4. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga av förslagen betingade ändringar i vederbörliga personalförteckningar;
 5. bemyndiga Kungl. Maj:t att för budgetåret 1957/58 medge de överskridanden av maximerade anslag och anslagsposter, som kan föranledas av vad sålunda föreslagits;
 6. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga av förslagen be-

tingade ändringar i med stöd av riksdagens beslut utfärdade avlönings- och pensionsförfattningar;

7. godkänna de framlagda grunderna för en friare lönesättning för högskol utbildad teknikerpersonal;

8. bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda de närmare föreskrifter, som må finnas erforderliga för ett genomförande av vad under 7. föreslagits;

9. i anledning av motionerna I: 463 och II: 587 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört beträffande likalönsfrågan.

Stockholm den 26 april 1957

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Närvarande: se under utlåtandet nr 91.

Reservationer

av herr *Ohlon*, fröken *Andersson*, herrar *Sundelin*, *Pålsson*, *Jacobsson*, *Bengtson*, *Malmborg*, *Staxäng*, fröken *Elmén*, herrar *Nilsson* i Göingegården, *Nelander* och *Gustafsson* i Mem, vilka ansett

dels att det stycke i utskottets yttrande på s. 6, som börjar med »Enligt vad» och slutar med »ifrågavarande motionsyrkande», bort ha följande lydelse:

»Enligt utskottets mening har i motionen anförts vägande skäl för en förbättrad lönegradsplacering för de ifrågavarande överkonstaplarna vid fångvårdens jordbruksdrift. Med hänsyn härtill anser utskottet — som inte i detta sammanhang finner sig kunna taga definitiv ståndpunkt till frågan om lönegraden och antalet ifrågakommande tjänster — motiverat att ifrågavarande spørsmål snarast möjligt upptages till förnyad prövning genom Kungl. Maj:ts försorg. Utskottet föreslår att riksdagen, i anledning av motionen I: 481, i skrivelse till Kungl. Maj:t ger till känna vad utskottet sålunda anfört.»

dets ock att utskottets hemställan under A. bort ha följande lydelse:

»A. att riksdagen må, i anledning av motionen I: 481, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört beträffande löneställningen för överkonstaplar vid fångvårdens jordbruksdrift;»